

Reactie van het Landelijk Netwerk Veilig Thuis op de internetconsultatie betreffende wet wetsvoorstel Verzamelwet gegevensverwerking VWS I

Als doel van dit wetsvoorstel wordt genoemd dat bij de zorg voor mensen ook de zorg voor hun gegevens hoort. Het kabinet heeft om die reden aandacht voor zorgvuldige gegevensverwerking (waaronder uitwisseling) en het wegnemen van knelpunten op het VWS-terrein. Hiervoor is deels wetgeving noodzakelijk. Met dit wetsvoorstel worden zeven knelpunten weggenomen. Voor Veilig Thuis zijn de volgende gesignaleerde knelpunten het meest relevant:

1. De wettelijke grondslag voor het verstrekken van gegevens door een Veilig Thuisorganisatie aan het college van burgemeester en wethouders (hierna: het college), de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en aan de Minister voor Rechtsbescherming ten behoeve van beleidsinformatie en de grondslag voor het verstrekken van persoonsgegevens aan het college met als doel dat het college kan beoordelen of een bepaalde voorziening nodig is (de zgn. "gevalsebehandeling") is niet voldoende duidelijk.
2. De huidige wetteksten over luisterlijnen (waaronder de chatfunctie van Veilig Thuis) gaan uit van anonimiteit. Van anonimiteit in de zin van de AVG is enkel sprake indien elke mogelijkheid tot identificatie van betrokkenen onherroepelijk wordt uitgesloten. Indirecte herleidbaarheid door middel van het telefoonnummer of IP-adres kan, ondanks technische en organisatorische maatregelen, niet volledig worden uitgesloten. De wet sluit daardoor niet aan bij de AVG en de feitelijke situatie.

1. Algemene opmerkingen/reactie op het wetsvoorstel

- Voor een goede uitvoering van de werkzaamheden van Veilig Thuis is het verwerken van persoonsgegevens noodzakelijk. Deze verwerkingen moeten zorgvuldig zijn en voldoen aan de vereisten van de AVG. De Veilig Thuis-organisaties onderschrijven dan ook met de wetgever het belang van een zorgvuldige verwerking van persoonsgegevens van personen die met Veilig Thuis te maken krijgen of zelf contact zoeken met Veilig Thuis en om dit waar nodig wettelijk nog beter te borgen.
- Naast een zorgvuldige gegevensverwerking is het ook van belang dat het zoeken van contact met Veilig Thuis voor advies, het doen van een melding en/of gebruikmaken van de chatfunctie laagdrempelig is. Hiervoor is onder meer nodig dat Veilig Thuis goed moet kunnen (blijven) uitleggen voor welk doel persoonsgegevens worden verwerkt en met wie deze worden gedeeld en waarom. Het wetsvoorstel regelt onder meer het delen van het BSN door Veilig Thuis ten behoeve van beleidsinformatie. De Veilig Thuis-organisaties realiseren zich dat goede beleidsinformatie nodig is om o.a. zicht te hebben en te houden op de effectiviteit van de werkzaamheden door Veilig Thuis en het in kaart brengen en monitoren van ontwikkelingen en trends met betrekking tot huiselijk geweld en kindermishandeling. De noodzaak van goede beleidsinformatie wordt dan ook onderschreven.
- Er is echter ook een punt van zorg als het gaat om het delen van persoonsgegevens door Veilig Thuis met het CBS t.b.v. beleid door gemeenten en ministeries. De ervaring leert dat gemeenten soms meer inhoudelijke informatie over iemand willen ontvangen dan vanuit de visie van Veilig Thuis mogelijk en gewenst is in verband met de privacy van cliënten. De wetenschap dat persoonsgegevens worden gedeeld met gemeenten en ministeries kan daarnaast tot vragen en zorgen leiden bij burgers. Voorkomen moet worden dat de drempel om contact te zoeken met Veilig Thuis onnodig wordt verhoogd en als gevolg hiervan signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling Veilig Thuis niet meer bereiken. Van belang is dan ook dat alleen persoonsgegevens worden verwerkt en gedeeld als dat strikt noodzakelijk is, de informatie volledig wordt geanonimiseerd en dus niet herleidbaar is tot een te identificeren casus. En dat oneigenlijk gebruik van de verstrekte persoonsgegevens door Veilig Thuis wordt voorkomen. De Veilig Thuis-organisaties missen in de toelichting bij het wetsvoorstel dat oog is voor de hiervoor geschetste context en urgentie hiervan.

Hieronder wordt per onderwerp een nadere reactie gegeven.

2. Verstrekken persoonsgegevens (waaronder BSN) t.b.v. beleidsinformatie gemeenten en ministeries

- In de Memorie van Toelichting bij voorgenoemd wetsvoorstel wordt benoemd dat in het thans geldende artikel 4.2.12 Wmo 2015 wordt verwezen naar artikelen in de Jeugdwet, maar dat het bij het verstrekken van gegevens voor beleidsinformatie inzake Veilig Thuis en bij het verstrekken van persoonsgegevens inzake "gevalsebehandeling" niet alleen gaat om gegevens inzake kindermishandeling, maar ook om gegevens in gevallen van huiselijk geweld waarbij geen jeugdigen betrokken zijn. Om die reden wordt voorgesteld artikel 4.2.12 van de Wmo 2015 aldus te wijzigen dat daarin is geëxpliciteerd dat dit ook betrekking heeft op gegevensverstrekking inzake huiselijk geweld. Op grond van de artikelen in de Jeugdwet m.b.t. beleidsinformatie staat ook dat het BSN hiervoor kan worden verstrekt.
- Met dit wetsvoorstel wordt tevens voorgesteld de grondslag voor het verwerken van bijzondere categorieën van persoonsgegevens en persoonsgegevens van strafrechtelijke aard door Veilig Thuis in artikel 5.1.6, tweede lid, Wmo 2015, te verbeteren. Uit de wetteksten blijkt namelijk niet duidelijk dat er naast gegevens over gezondheid ook andere bijzondere categorieën van persoonsgegevens en persoonsgegevens van strafrechtelijke aard door Veilig Thuis mogen worden verwerkt. Veilig Thuis kan naast persoonsgegevens van strafrechtelijke aard die zij van de politie en het openbaar ministerie ontvangt, dergelijke gegevens ook verwerken van Halt en de reclassering. Vereist daarvoor is

steeds dat uit een melding een redelijk vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt afgeleid en de verwerking van die gegevens noodzakelijk is.

Reactie Veilig Thuis:

De voorgestelde wetwijzingen bieden vooral een (duidelijkere) grondslag voor het verstrekken van gegevens (waaronder het BSN) waarbij geen jeugdigen zijn betrokken. Zoals al benoemd is het voor de Veilig Thuis-organisaties van belang dat de verwerking van persoonsgegevens zorgvuldig gebeurt en een verduidelijking van de grondslag hiervan is dan ook nodig. Een knelpunt dat Veilig Thuis hierbij ziet is dat in artikel 4.2.12 Wmo 2015 zowel ziet op het verstrekken van informatie ten behoeve van beleidsinformatie als op verstrekking van gegevens voor 'gevalsbehandeling'. Het gaat dus om twee verschillende doelen. Ook in het huidige artikel zijn deze twee doelen vermeld en vloeien deze als het ware in elkaar over. Hierdoor kan de suggestie worden gewekt dat de verstrekte persoonsgegevens ten behoeve van beleid ook kunnen worden aangewend voor gevalsbehandeling. Als dit gebeurt, zou dit drempelverhogend kunnen werken voor het doen van een melding of het vragen van advies. Daarnaast kan het de bereidheid om medewerking te verlenen aan onderzoek van Veilig Thuis negatief kunnen beïnvloeden. Het spreekt voor zich dat deze gevolgen onwenselijk zijn. Daarom vindt Veilig Thuis het raadzaam om geen wettelijke grondslag te bieden voor het verstrekken van gegevens ten behoeve van gevalsbehandeling of om het verstrekken van die gegevens in elk geval met dezelfde of vergelijkbare waarborgen te omkleden die gelden voor het verstrekken van gegevens (waaronder het BSN) voor beleidsinformatie via het CBS.

3. Gegevensverwerking chatfunctie

Uit de Memorie van Toelichting kan het volgende worden opgemaakt:

- Onder luisterlijnen vallen de Kindertelefoon, de luisterlijn in het kader van de Wmo 2015 en ook de chatfunctie van Veilig Thuis. De wetteksten die betrekking hebben op de Kindertelefoon en de Wmo-luisterlijn gaan uit van anonimiteit. Van anonimiteit in de zin van de AVG is enkel sprake indien elke mogelijkheid tot identificatie van betrokkenen onherroepelijk wordt uitgesloten. Indirecte herleidbaarheid door middel van het telefoonnummer of IP-adres kan, ondanks technische en organisatorische maatregelen, echter niet volledig worden uitgesloten. Om aan te sluiten bij de feitelijke situatie wordt voorgesteld "anoniem" in de bepalingen die gaan over de Kindertelefoon en de luisterlijn te vervangen door "niet direct herleidbaar". Dit geldt niet op dezelfde wijze voor de chatfunctie van Veilig Thuis. Ook de chatfunctie is niet direct herleidbaar. Echter, in artikel 4.1.1, derde lid, van de Wmo 2015, waarin is bepaald dat Veilig Thuis advies geeft aan degene die een vermoeden heeft van huiselijk geweld of kindermishandeling, wordt al niet uitgegaan van anonimiteit. Om die reden behoeft de bepaling geen aanpassing.
- In artikel 5.1.6, eerste lid, van de Wmo 2015 is de verwerking van persoonsgegevens door Veilig Thuis geregeld. Het tweede lid bevat een grondslag voor de verwerking van (bijzondere categorieën van) persoonsgegevens indien uit een *melding* redelijkerwijs een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling kan worden afgeleid en de verwerking noodzakelijk is te achten voor de uitoefening van haar taken. In de huidige wetgeving ontbreekt een grondslag om bijzondere categorieën van persoonsgegevens te verwerken door Veilig Thuis in het kader van haar *adviesfunctie*. Veilig Thuis zal nooit aan degene met wie zij chat in verband met haar adviesfunctie vragen om direct naar de persoon herleidbare (bijzondere categorieën van) persoonsgegevens. Wel heeft Veilig Thuis uiteraard een beschrijving van de situatie nodig, waarin regelmatig (bijzondere categorieën van) persoonsgegevens zijn opgenomen. Verder kan het ook voorkomen dat een persoon uit eigen beweging persoonsgegevens meedeelt die direct naar hem herleidbaar zijn. Aangezien Veilig Thuis zelf niet beschikt over het telefoonnummer en het IP-adres van degene die contact zoekt, gaat het normaliter om de verwerking van gepseudonimiseerde gegevens. Ook voor de verwerking van gepseudonimiseerde gegevens is op grond van de AVG een grondslag noodzakelijk. Het vragen van toestemming is geen passend alternatief, omdat dit een hoge drempel kan opwerpen voor degene die contact wil opnemen met Veilig Thuis, terwijl de chatfunctie juist bedoeld is als laagdrempelige voorziening.
- Overigens gaat het alleen om de verwerking van gegevens in de chats. In het kader van haar adviesfunctie kan met Veilig Thuis ook telefonisch contact worden opgenomen. De Wmo 2015 kent daarvoor reeds de benodigde grondslagen. Zoals ook uit het voorgaande blijkt is een telefoongesprek niet aan te merken als een verwerking in de zin van de AVG. De medewerker van Veilig Thuis die het telefoongesprek voert maakt wel een verslag van het gesprek, maar neemt daar geen bijzondere categorieën van persoonsgegevens in op. Van ieder advies worden volgens een vast format gegevens vastgelegd. Deze registratie staat op naam van de adviesvrager, tenzij de adviesvrager daar geen toestemming voor geeft.

Reactie Veilig Thuis:

Veilig Thuis staat achter het opnemen van een wettelijke grondslag voor de verwerking van gegevens bij een adviesaanvraag (via de chat).

Hierbij speelt binnen het netwerk wel de morele discussie dat de chatter veelal van anonimiteit zal uitgaan, terwijl er van hem/haar wel degelijk (indirect) tot de persoon herleidbare gegevens worden geregistreerd.

4. Bewaartermijn

Voorgesteld wordt om de in artikel 5.3.4, tweede lid, van de Wmo 2015 opgenomen bewaartermijn van twintig jaar, die geldt voor alle persoonsgegevens die Veilig Thuis met betrekking tot een betrokkene onder zich heeft, te beperken tot de persoonsgegevens die Veilig Thuis in verband met de uitoefening van taken, bedoeld in artikel 4.1.1, tweede lid, onder zich heeft. Dit betekent dat die bewaartermijn alleen geldt voor persoonsgegevens inzake meldingen en niet inzake adviezen (de in artikel 4.1.1, derde lid, genoemde taak). Voor de uitvoering van de adviestaak is het niet nodig om persoonsgegevens van de adviesvrager zo lang te bewaren. Veilig Thuis geeft in dergelijke gevallen slechts advies naar aanleiding van een adviesvraag en registreert geen persoonsgegevens van het betreffende gezin of huishouden waarop een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling betrekking heeft. In het Handelingsprotocol Veilig Thuis is voor adviezen nu al een bewaartermijn van twee jaar na het laatste contact opgenomen, zie artikel 15.3.4 van dit protocol. Indien een advies van Veilig Thuis erin resulteert dat een melding van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt gedaan, geldt alsnog de termijn van twintig jaar voor het bewaren van persoonsgegevens.

Reactie Veilig Thuis:

De Veilig Thuis-organisaties juichen het toe dat met deze wetswijziging de wet in overeenstemming wordt gebracht met de bestaande werkwijze, gebaseerd op de uitgangspunten van noodzakelijkheid en proportionaliteit.

NB

Deze reactie staat los van de reactie die Veilig Thuis heeft gegeven op het wetsvoorstel betreffende de wijziging van artikel 4.1.1 lid 2, onderdeel e, Wmo in verband met gegevensverwerking in de strafrechtketen.